

До спеціалізованої вченої ради
К 64.109.01 при Харківській
державній академії дизайну
і мистецтв

ВІДГУК

**офіційного опонента
на дисертаційну роботу Наталі Михайлівни Кохан
за темою «Ленд-арт у контексті сучасного ландшафтного дизайну»,
представлену на здобуття наукового ступеня
кандидата мистецтвознавства (доктора філософії)
за спеціальністю 17.00.07 — Дизайн**

Актуальність теми дисертації

Актуальність обраної Н. М. Кохан теми зумовлена зростанням інтересу суспільства до екологічної проблематики, зміною уявлень про форми взаємодії людини з довкіллям, розвитком ландшафтного дизайну та різноманітних візуальних та дизайнерських практик. Ленд-арт у зазначеному контексті справляє вплив на світогляд, уявлення про стосунки людини й природи, цілі та завдання мистецтва, його матеріали та засоби художньої виразності, слугує джерелом у пошуку новітніх дизайнерських рішень. Відтак аналіз світового досвіду у галузі ленд-арту дає питомий матеріал для розв'язання як загальногуманітарних проблем, так і проблем мистецької та дизайнерської теорії та практики.

Ступінь обґрунтованості наукових положень та висновків

Наукова обґрунтованість сформульованих у дисертації положень забезпечується аналізом значного обсягу матеріалу — опрацюванням загальнотеоретичних наукових праць з дизайну та мистецтва, ретельно зібраної фахової періодики, присвяченої сучасним мистецьким та дизайнерським практикам і, зокрема, ленд-арту. До кола аналізованих матеріалів дисертанткою залучені монографії, наукові статті, автореферати дисертацій, каталоги виставок, фото та відео- матеріали, матеріали музейних

та персональних сайтів, реалізовані зразки ленд-арту, матеріали власних польових розвідок і фестивалів; данні, отримані за допомогою гугл-сервіс.

Зібрані авторкою матеріали дозволяють осмислити ленд-арт у різноманітних контекстах. Залучено широке коло аналізованих об'єктів, від найдавніших культурних пам'яток, що асоціюються з ленд-артом до розробок початку XXI століття. В роботі представлено ретроспективний огляд розвитку зарубіжного та українського ленд-арту, уточнено періодизацію та термінологічний тезаурус, пов'язаний з ленд-артом, уперше висвітлено зв'язок цієї галузі творчості з ландшафтним дизайном, висвітлено основні підходи до розробки концепції твору ленд-арту, матеріали та художньо-проектні прийоми. Не може не вражати й обсяг проаналізованих творів ленд-арту. Підрозділ 2.5, присвячений історії становлення ленд-арту в Україні є, по суті, літописом, де крок за кроком простежені усі акції, фестивалі, арт-події, де, тим чи іншим чином, були представлені твори ленд-арту.

Особливу увагу привертає III розділ роботи, де міститься аналіз принципів та підходів до розробки концепції ленд-арту. Дисертанткою виділено два провідних підходи – міфопоетичний та контекстний. Якщо перший спирається на вигадану історію, легенду, міф, то другий апелює до реальних історичних подій, пов'язаних з місцем.

Структура дисертації відзначається логічністю, відбиває стратегію наукового пошуку, містить необхідні компоненти науково-дослідної роботи. Викладені авторкою наукові положення і висновки є обґрунтованими, логічно-структурованими; відбивають новітній ракурс дослідження та окреслюють перспективні напрями подальшої розробки проблематики ленд-арту. Якісний виклад, розроблені схеми та таблиці, альбом ілюстрацій сприяють цілісному сприйняттю результатів проведеного дослідження.

Достовірність представлених результатів роботи та їх новизна

Використання комплексу загальнонаукових і спеціальних методів

дослідження (порівняльного, функціонального, формального, образно-стилістичного, семантичного та контент-аналізу) відповідає поставленим завданням роботи та специфіці досліджуваних матеріалів. Обсяг та якість джерельної бази, опрацювання теоретичних праць та коректне застосування вказаних методів дослідження забезпечують достовірність представлених результатів. Значна частина отриманих результатів відзначається новизною, а саме : розроблені типологія ленд-арту та принципи формування його концепції, ретроспективна картина розвитку зазначеної галузі художньої та дизайнерської діяльності, термінологічні уточнення та доповнення.

Повнота викладу результатів в опублікованих працях, апробація

Попередні результати роботи були оприлюднені у 23 публікаціях, 11 з них – у фахових наукових збірках робіт, що входять до переліку МОН України, 2 – у закордонних наукових виданнях, 10 – у збірках матеріалів наукових конференцій. Публікації за темою дисертації повною мірою представляють основні її результати. Основні положення дослідження пройшли апробацію шляхом усних доповідей на п'ятнадцяти наукових конференціях. У додатках представлені акти про впровадження результатів роботи.

Зміст автореферату відповідає встановленим вимогам і є цілком ідентичним основним положенням дисертації.

Високо оцінюючи представлену дисертаційну роботу, варто вказати на деякі виявлені ***недоліки, або дискусійні питання.***

Зауваження щодо викладення та оформлення дисертації:

1. Деякі твердження бажано було би конкретизувати. Наприклад, цитата зі статті Г. Вишеславського про прояви ленд-арту у фільмах кінорежисера С. Параджанова «Квітка на камені» і «Тіні забутих предків» (с.67) подана без авторських коментарів: що саме малося на увазі, які саме кадри кінострічок про це свідчать.

Те саме стосується й пам'яток первісних цивілізацій, наведених в підрозділі 2.2. «Витоки ленд-арту»: залишилася невизначеною кореляція розглянутих пам'ятників (наприклад, єгипетських пірамід) із сучасними творами ленд-арту.

2. Певні сюжети дисертації, розгорнуто викладені в основному тексті, не знайшли відображення у висновках. Так, наприклад, кілька сторінок тексту про ленд-арт в Японії, який за твердженням авторки виник у той самий час, що й на Заході (Гутай Бідзюцу Кьокай, Моно-ха) (с.65-67), не позначилися у загальних висновках. Тобто п.7-8 висновків, що містить порівняння світового та українського ленд-арту не містить згадок про східні варіанти (слід зауважити, що крім японців, у ленд-арті активно працюють китайці та корейці, а взірці того, що можна розглядати як прото-ленд-арт охоплюють території як Далекого, так і Близького Сходу).

3. Уявляється недоречною громіздка нумерація ілюстрацій (наприклад: Рис. Б. 2.1.14.А. – Рис. Б. 2.1.15.Г.), що випереджає навіть інструкції МОН, які не враховують специфіку оформлення мистецтвознавчих робіт. Загальний обсяг ілюстрацій, згадуваних у дисертації, дозволяє використовувати звичайну наскрізну нумерацію і обмежитися простим посиланням на кшталт іл.27, або іл.103.

4. Виглядає незрозумілим перелік ілюстрацій, який повністю дублює підписи в альбомі і не містить ніякої додаткової інформації. Зазвичай такий структурний підрозділ дозволяє не перевантажувати альбомну частину текстом та подати вичерпні данні про твори – окремо. Якщо нема такої потреби, то й перелік ілюстрацій вилучається зі структури додатків.

Зауваження дискусійного характеру:

5. Попри високу оцінку опонентом джерельної бази роботи висловимо деякі зауваження щодо вибору пам'яток у якості прото-ленд-арту. Огляд менгірів чомусь охоплює виключно зарубіжні зразки, у той час як українські залишилися поза межами роботи.

Якщо до кола досліджуваних матеріалів залучені розробки сучасних японських майстрів ленд-арту та ландшафтного дизайну, чому би не розширити огляд прото-ленд-арту взірцями японського т.зв. «сухого саду», які значно ближче як до поняття ленд-арт, так і до ландшафтного дизайну і вже від періоду Муромачі (1336-1573) дають приклади його організації як у відкритому, так і закритому просторі.

У цілому погоджуючись з думкою попередніх дослідників і твердженням дисертантки про вплив мистецтва авангарду на формування ленд-арту як новітньої мистецької і згодом – дизайнерської практики, уявляється доцільним зауважити, що це є справедливим відносно її «західної гілки». Що стосується Сходу і, зокрема, Японії, то корені ленд-арту слід шукати не в реді-мейдах чи інших явищах модернізму, а в релігійних практиках синтоїзму (особливо його «безхрамовій гілці», де рукотворні елементи позначають сакральні зони у довкіллі, тобто користуючись логікою дисертантки – привносять інтелектуальний зміст у живу природу). Зрештою, уся японська цивілізація визначається культом природи, що формував особливий тип мислення, який західні дослідники називають екологічним, пейзажним тощо. Тож мистецька спадщина, де краєвид став провідним, «високим» жанром, містить потужну базу концептуальних рішень для розробок ленд-арту як в мистецькому, так і дизайнерському аспектах.

З огляду на акцентування дисертанткою важливості екологічної проблематики у становленні ленд-арту в Європі та США, уявляється також можливим (і на думку опонента виправданим і доцільним) урахування й традиції європейського пейзажного жанру.

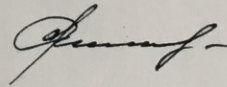
6. Погоджуючись із запропонованою дисертанткою типологією творів ленд-арту, відзначимо, що можливо, враховані не усі різновиди мистецької діяльності, пов'язаної з довкіллям. На думку опонента залишається неясним, чи можна віднести до ленд-арту скульптури Ентоні Хоу або пересувні тварини Тео Янсена? Якщо так, тоді (можливо) доцільно розрізняти й статичні та кінетичні типи ленд-арту.

Однак, висловлені зауваження не змінюють загального позитивного враження від представленої праці, не принижують науковий і практичний рівень отриманих результатів, носять рекомендаційний характер і, сподіваємось, можуть стати приводом для подальших наукових дискусій і розробок у царині ленд-арту.

Висновок про відповідність дисертації вимогам МОН України

Дисертація є самостійною, завершеною науково-дослідною працею, що містить новітні, достовірні, науково обґрунтовані результати. Робота Наталі Михайлівни Кохан за темою «Ленд-арт у контексті сучасного ландшафтного дизайну» виконана на достатньо високому науковому рівні, відповідає паспорту спеціальності 17.00.07 — дизайн, а її авторка заслуговує на присудження вченого ступеня кандидата мистецтвознавства (доктора філософії).

Офіційний опонент,
доктор мистецтвознавства, проф.,
зав. кафедри мистецтвознавства,
літературознавства та мовознавства
Харківської державної
академії культури

С.Б. Рибалко

